

Något från Ukraina och Gammalsvenskbyn under 2020

Så har vi nu lagt år 2020 bakom oss, ett år som för många i världen var helt olikt alla föregående och även för folket i Gammalsvenskby blev 2020 på grund av coronaviruset ett mycket annorlunda år.

På grund av coronapandemin så har undertecknad heller inte besökt Gammalsvenskbyn lika ofta som tidigare då jag var där minst en gång i veckan, under fjolåret har det bara blivit en gång i månaden. Kanske det då också har hänt en del i byn som jag därför missat men nedan följer det som lämnat mest intryck.

Det var mars, april som coronapandemin på allvar kom till Ukraina och då svarade regeringen med nästan total nedstängning av landet, skolorna stängdes, allmänna kommunikationer ställdes in, restauranger och affärer som inte sålde matvaror hölls stängda, alla måste bära ansiktsmask på allmän plats och t ex i Kakhovka patrullerade poliser på gatorna för att se att påbuden efterlevdes. Under sommaren då det var färre smittade släpptes restriktionerna och allt återgick nästan till de vanliga. I augusti, september tog smittan dock ny fart igen och det infördes restriktioner i de hårdast drabbade länen och storstäderna, dock inte i vårt oblast; Kherson där antalet smittade var betydligt lägre än i övriga landet. Tyvärr blev dock då även Gammalsvenskbyn drabbat, i slutet av augusti blev ca 10 personer sjuka och en person avled av covid 19. Poliserna införde då vägspärrar och förbjöd alla transporter till och från byn som inte var livsviktiga. Under hösten har sedan smittan blossat upp ett par gånger. Bl a var det fem personer, boende på ålderdomshemmet som insjuknade och fick vård på sjukhuset i Berislav. Samtliga dessa är nu friska och tillbaka på hemmet. Vid slutet av året har det dock varit lugnare kanske beroende på att det råder nästan total nedstängning i landet.

I hela landet är det nu mer än 1,2 milj. människor som insjuknat och mer än 23000 har avlidit. Ukrainas sjukvårdssystem var redan innan epidemin hårt ansatt och när nu covid 19 sprider sig förvärras den redan tidigare ansträngda situationen vilket innebär att många covidsjuka inte får den vård man behöver. Det är brist på mycket inom den ukrainska sjukvården, ett stort problem är att det saknas sjukvårdspersonal, ett annat att det inte finns tillräckligt med medicinsk och teknisk utrustning som respiratorer, vidare saknas det skyddsutrustning för de anställda inom vården. Det är därför också oroande att en stor andel av de som insjuknat i covid 19 är sjukvårdspersonal.

En stor politisk fråga under förra året var om Ukraina skulle tillåta privat ägande av jordbruksmark. Att Ukraina skall privatisera markägandet har krävts av den internationella valuta fonden; IMF som villkor för utbetalning av understöd och då landets ekonomi är hårt pressad är Ukraina i stort behov av stödpengar.

Efter en omröstning i parlamentet beslöt man att privatpersoner som är ukrainska medborgare från och med den 1-a juni 2021 skall få köpa upp till 100 ha jordbruksmark. Parlamentet beslöt också att företag som är registrerade i Ukraina och vars ägare är ukrainska medborgare efter den 1-a januari 2024 skall få äga upp till 10000 ha.

Då Ukraina har enorma arealer av utmärkt jordbruksmark har många i landet oroat sig för att utländska investerare skall köpa upp den. Huruvida utlänningar skall få äga jord så vill president Zelenskys parti "Folkets tjänare" att denna fråga skall avgöras i en framtida folkomröstning.

President Volodymyr Zelenskyj som vann en jordskredsseger i valet 2019 har efter lokalvalen i oktober förlorat sin maktposition då många ledamöter av "Folkets tjänare" hoppat av till andra partier eller bildat egna grupperingar.

Zelenskyj gick ut hårt i sin valrörelse med löftet att skapa fred med Ryssland och få slut på kriget i landets östra delar. En serie uppgörelser om eldupphör har ingåtts, vilket har bidragit till att minska våldet men striderna har aldrig upphört.

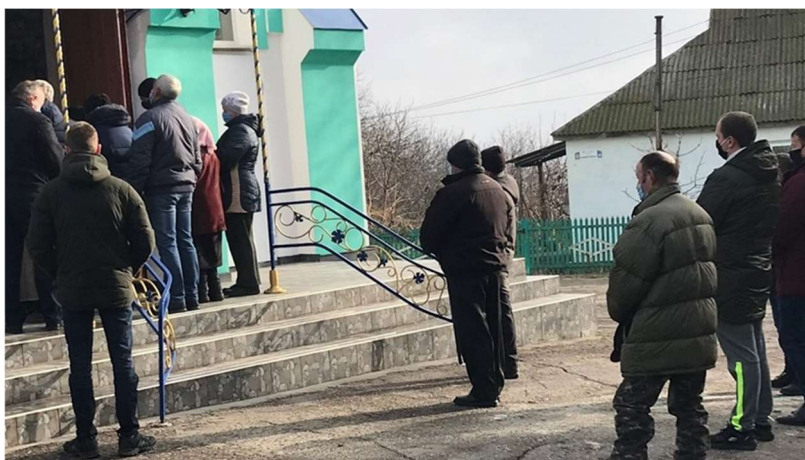
Bland de svensktalande svenskättlingarna har det också skett förändringar. Emma Utas avled i början av februari, nästan 88 år gammal. Emma hade varit mycket sjuk och svag den senaste tiden så dödsbudet kom inte överraskande.

Här tar de närmast sörjande ett sista farväl av Emma Utas.

I Gammalsvenskbyn finns det idag inga av de svensktalande kvinnorna kvar av den äldre generationen då Maria Malmas numera bor permanent hos dottern Galina i Nova Kakhovka. Det finns visserligen ca 10 personer i den generationen men inga av dem talar svenska.

Bland övriga som avlidit i byn under året kan nämnas pastorn i den ortodoxa kyrkan; Alexander Kvitka som gick bort i slutet av december. Alexander Kvitka var välkänd bland alla de svenska turister som varit i byn och som regel då också besökt den ortodoxa kyrkan. Alexanders efterträdare som pastor i den ortodoxa kyrkan är hans sonson Ivan som redan tjänstgjort tillsammans med Alexander under några år.

Vid Alexander Kvitkas begravning var kyrkorummet alldeles full så några av begravningsgästerna fick tillbringa sorgakten utanför.

Vid gravsättningen av Alexander Kvitka stod folk upp på varandra trots rådande coronarestriktioner.

Alexander Kvitka och hans hustru Daria som avled i somras, ligger begravda bredvid minnesmärket över bortförda svenskar under 30-talet.

I januari och innan coronan blev känd så besöktes byn av Dennis Johansson, avdelningsföreståndare och docent i Installationsteknik vid LTH och föreståndare vid Nationellt Renoveringscentrum samt Lars-Erik Harderup, avdelningsföreståndare i Byggnadsfysik vid LTH och föreståndare vid Fuktcentrum, tillsammans med två studenter Philip Lindström och Viktor Kauranen, vilka gjorde examensarbete om olika energiåtgärder och uppvärmningssystem som avslutning på sin byggingenjörsutbildning på LTH, Campus Helsingborg.

Enligt Dennis Johansson studerade man olika energiåtgärder av husen i byn och analyserade några av dem efter deras uppvärmningssystem. Energiåtgärder måste dock alltid bedömas ihop med inomhusmiljön och fuktsäkerheten så t ex när man kom inomhus bildades imma på glasögonen på grund av ganska hög fuktbelastning. Examensarbetet kom därför också delvis att handla om inomhusmiljö och ventilation.

Vidare enligt Dennis Johansson så är många av bostäderna på landsbygden i Ukraina ineffektiva ur ett energiperspektiv, och har kanske också ett bristfälligt inomhusklimat. En stor del av bostadsbeståndet i Ukraina är i stort behov av renovering eftersom det är föråldrat och energianvändningen är hög. Mer än 70 % av bostadsbeståndet beräknas ha behov av ytterligare isolering. Denna studie syftar till att undersöka möjligheten att minska energianvändningen i husen i Gammalsvenskby, liksom möjligheten att förbättra inomhusmiljön. Intervjuer genomfördes med invånarna, tillsammans med en grundlig utredning av de olika husens konstruktion och system.

Mätningar gällande luftomsättning, fuktinnehåll och temperatur utfördes för att samla in data för de olika simuleringarna av renoveringsalternativ. Resultaten av energisimuleringarna användes sedan för energi-, livscykelkostnads- och återbetalningstidsberäkningar. Analysen visade att renoveringsalternativen innehållande värmepump eller utvändig tilläggsisolering av yttervägg, hade en stor inverkan på energibesparingen. Slutsatsen av denna studie är att installation av en värmepump, tillsammans med tilläggsisolering av yttervägg, kommer minska energianvändningen samtidigt som inomhusmiljön förbättras.

Länken till examensarbetet "Utvärdering av energi och inomhusklimat i bostäder i Gammalsvenskby, Ukraina": <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9017351>

Dennis Johansson, längst till höger tillsammans med sina båda studenter; i mitten Philip Lindström och Viktor Kauranen, till vänster.

Lars-Erik Harderup med hustrun Eva.

Efter det att coronapandemin slog till i mars har inga svenska turister kunnat besöka byn vilket har medfört problem för dem som haft inkomster genom att erbjuda gäster bed and breakfast. Svenska gäster har ju alltid varit ett trevligt inslag för många i byn men även ett välkommet tillskott i hushållskassan.

Under 2019 beslöt Lions Club i Åhus att bekosta ombyggnaden av köket och ny köksutrustning i förskolan i Zmejevka. Arbetet påbörjades i december 2019 och var färdigt i februari. Det gamla köket byggt under sovjettiden var mycket ålderstiget, omodernt och i stort behov av en renovering. Så t ex var den elektriska utrustningen i så dåligt skick att den enligt gällande lag var förbjuden att använda. Tyvärr dröjde det ända till höstterminen innan köket kunde börja användas då förskolan på grund av coronan var stängd under våren. Såväl som all personal och ledningen för byn och administrationen i Berislav är mycket tacksamma för den stora insats som Åhus Lions Club gjort i Gammalsvenskbyn.

Innan det nya köket togs i bruk förrättades en besiktning där John-Börje Thelin, erfaren besiktningsman från sin tid på ÅF i Malmö, kontrollerade arbetet.

All teknisk utrustning i förskolans kök är ny, på bilden den nya spisen.

Byggnaden som skall rymma Föreningen Svenskbybornas blivande museum blev innan coronaepidemin totalrenoverad såväl invändes som utomhus. Det var tänkt att medlemmar i föreningen skulle kommit ner till byn under våren för att inreda museet och för att sedan förrätta invigningen runt 1-a maj men av detta blev intet och det är idag svårt att säga när detta kan ske.

Väggarna i det blivande museet är idag ännu kala. På bilden Ludmilla Lemetjuk och Valentina Herrmann.

Ett trevligt initiativ togs av Anna-Lena Benteke, Önnestad. Efter ett besök i Gammalsvenskbyn och på ålderdomshemmet förstod hon att man där var i stort behov av en torktumlare. Då hon var tillbaka i Sverige satte hon genast i gång med en insamling och under sommaren var det dags att överlämna gåvan till ålderdomshemmet. Personalen på hemmet är naturligtvis mycket glada och tacksamma över att Anna-Lena och andra svenskar hjälpt dem till att få en torktumlare. Tidigare torkades all tvätt på lina och detta gick väl an under sommarhalvåret men under vintern var det mycket besvärligt då man var tvungen att hänga tvätten inomhus i ålderdomshemmets korridorer.

Personal på ålderdomshemmet tar emot torktumlaren. I mitten Natasja Zablude, föreståndaren på hemmet.

Svenskundervisningen i skolan som letts av Larissa Belej har på grund av coronapandemin varit inställd sedan i mars. Även om skolan varit i gång under vissa perioder har det inte skett någon svenskundervisning då skolan varit stängd för obehöriga. Den grupp svenskättlingar i andra generationen som förra året samlades hemma hos varandra en gång i veckan för att öva sig prata svenska har också på grund av epidemin tvingats göra uppehåll.

Det samarbete i ICLD-projektet inom jordbruk och turism som varit i gång mellan Region Gotland och Zmejevka under några år har också gjort uppehåll. Det var planerat att turistgruppen skulle gjort en studieresa till Gotland i maj och enligt Bertil Klintbom som samordnat projektet på Gotland så finns denna resa kvar i projektet även om projektet är pausat. Då det treåriga jordbruksprojektet avslutats planerade man att ta fram en ansökan om en förstudie för ett nytt projekt som inte är specificerat tillsammans med Berislavs region och Zmejevka. Förstudien skulle då ta fram vad som avses men även detta är pausat.

Under hösten var det val av lokala ledare och ledamöter i oblast och regioner i Ukraina och för folket i Gammalsvenskbyn var det tre ledamöter i Berislavs region som skulle utses. De tre som valdes att representera Zmejevka blev; Nina Knutas, känd inom den Lutheranska kyrkan, Elena Kvitka, hustru till den nye pastorn Ivan samt lantbrukaren Sergej Mirgorod. Tidigare år har även borgmästaren valts av byborna genom direkta val men denna gång var det de 26 ledamöterna i Berislavs region som utsåg denna tjänst viken nu dessutom fått en annan titel; byäldsten. Den person ledamöterna utsåg till byäldste blev Nikolaj Kurivtjak, idrottsläraren i skolan.

Nikolaj Kurivtjak framför bysovjeten.

På frågan till Nikolaj om vad han vill åstadkomma som byäldste för byn och dess innevånare hade han en lång lista på förbättringar och andra idéer som;

- Förbättra hälsovården, genom att inrätta en permanent tjänst som läkare och tandläkare.
- Förbättra vägnätet i byn och montera gatubelysning på alla vägarna.
- Flytta marknadsplatsen till Strandvägen, mittemot bysovjeten.
- Skapa en rekreations- och idrottspark på den öppna platsen mellan daghemmet och kulturhuset.
- Förbättra vattenförsörjningen.

- Arbeta för att locka nya investerare till byn.
- Locka turister till byn genom att anordna olika festivaler och inrätta ett museum.

Vi får innerligen hoppas Nikolajs ambitioner om att förbättra förhållandena i byn och för människorna som bor där kan bli till verklighet.

År 2020 har dock inte varit enbart besvärligt. Ett glädjeämne för många i byn är att potatispriset aldrig varit så högt, 9, 10, 11 UAH/kg, (ca 3, 3,5 SEK/kg). Det är många i byn som odlar potatis så detta har varit ett välkommet tillskott i kassan. Många lantbrukare har nu kunnat investera i mer utrustning så t ex ser man i byn än fler kinesiska småtraktorer än tidigare.

Viktor Tjepelyak plockar potatis med sin kinesiska traktor. Denna lilla traktor är mycket vanlig bland lantbrukarna i byn.

Under förra året var det också många bybor som arbetat i Polen eller i andra grannländer men på grund av reserestriktionerna var det enligt Tatjana Kucher, ansvarig för sociala frågor på bysovjeten, något färre än tidigare år.

Antalet invånare i Zmejevka fortsätter att minska. Enligt Ludmilla Lemetjuk, sekreterare vid bysovjeten så föddes förra året 15 barn medan 37 personer avlidit. Vid årsskiftet fanns det i Zmejevka 2235 invånare.

Det traditionella julfirandet med jullunch för kyrkobesökarna fick också ställas in detta år. Dock fick barnen i förskolorna och barn i de lägre klasserna i skolorna samt barnen i kyrkans barnkör som tidigare år en godispåse av Svenskbyföreningen vilket naturligtvis uppskattades stort. Flera av församlingsmedlemmarna i den Lutheranska kyrkan fick också ett ljus som en symbol att svenskbyborna i Sverige tänker på sina avlägsna släktingar i Ukraina.

Nina Knutas får här godispåsar till barnen i kyrkans barnkör samt en flaska vin. Nina var dessutom en av flera i byn som fick ett kuvert med en pengagåva av Bitte och Leif Johnsson, Önnestad samt Siw och Jan Andersson, Löddeköpinge.

Natasja Koval, till höger, rektor i skolan i Zmejevka får här godispåsar till skolbarnen upp till femte klass.

Liksom tidigare år uppvaktade svenskbyföreningen alla personer i nyckelpositioner i byn samt svenskättlingar i andra generationen år med en likadan julgåva som förra året; en flaska vin från den lokala vinfabriken i Kozatske.

Här får två av andra generationens svenskättlingar sin julgåva från föreningen. Till vänster Luba Gvozdk, född Schultz och Maria Proniv, född Norberg.

Strax innan nyåret var det även detta år utdelning av matpaket till gamla och sjuka bybor. Det var 41 personer som fick denna förmån vilken uppskattades stort. 31 matpaket bekostades av Gammelgarns-Östergarns Kyrkliga syförening och 10 matpaket bekostades av Araslövs församling och riktades speciellt till församlingsmedlemmar i den Lutheranska kyrkan. Araslövs församling skänkte insamlade kollektmedel vid All Helgona helgen och en del av denna kollekt gick även som hjälp för inköp av medicin till boende på ålderdomshemmet.

Zinaida Raus var en av dem som fick ett matpaket, hon blev så glad över gåvan att hon grät glädjetårar. Matpaketet innehöll; mjöl, ris, matolja, kondenserad mjölk, bovete, bröd, en burk ärter, mannagryn, makaroner, ost, socker, kaffe, te, chokladkaka, småkakor.

Elsa Gorban, född Schults, svenskättling och en av församlingsmedlemmarna i den Lutheranska kyrkan. Elsa talar flytande tyska, dock ej svenska.

Svetlana Staroshenko, svenskättling född Knutas, dock ej svensktalande. Det är Julia Bulba, hemvårdarinna i byn som överlämnar paketet och det är också Julia som tillsammans med Tatjana Kucher på bysovjeten valt ut dem som fick motta gåvorna.

Åt de boende i Gammalsvenskbyn har undertecknad även under fjoråret kunnat förmedla mycket humanitär hjälp. Den största bidragsgivaren är som under alla tidigare år Föreningen Svenskbyborna på Gotland. Föreningen hjälper i första hand vid sjukdom genom att ge hjälp till medicin och behandling på sjukhus. Andra stora bidragsgivare är de tidigare nämnda Lions Club i Åhus, Araslövs församling och den kyrkliga syföreningen på Gotland.

Vid ett möte med ledningen för sjukhuset i Berislav uttryckte man från deras sida en stor tacksamhet för vad den svenska hjälpen och vad den betyder för folket i Zmejevka. De nämnde också att de inte kände till någon annan by i Ukraina som var så privilegierad med hjälp utifrån som just Gammalsvenskbyn. Byborna är ju själva också medvetna om den svenska hjälpen och känner naturligtvis stor tacksamhet för den svenska generositeten.

Följande personer och organisationer har på ett eller annat bidraget med hjälpt åt enskilda personer eller organisationer i Gammalsvenskbyn vilken har förmedlats av undertecknad.

Föreningen Svenskbyborna, Gotland
Gammelgarns-Östergarns kyrkliga syförening, Gotland
Araslövs församling, Färlöv, Norra Ströö, Önnestad
Lions Club, Åhus
Kristianstad-Wä Rotaryklubb
Bitte och Leif Johnsson, Önnestad
Siw och Jan Andersson, Löddeköpinge
Inger och Börje Emilsson, Vä
Eivor och Erling Skoglösa, Åhus
Margareta Wingård och Göran Skoglösa, Kristianstad
Laila Mårtensson, Önnestad
Eva Lindberg, Önnestad
Nils-Arne Persson, Önnestad
Anna-Lena och Christer Benteke, Önnestad
Ing-Marie Nilsson, Önnestad
Daniel Nilsson, Önnestad
Barbro och Gösta Enarsson, Önnestad
Inger och Lars Pettersson, Fjälkinge
Edith Breiner och Nils-Erik Berntsson, Tollarp
Anita och Alf Erlandsson, Anderslöv
John-Börje Thelin, Anderslöv
Nils-Börje Nilsson, Förslöv
Yngve Andersson, Vejbystrand
Kjell Kotz, Ganthem Gotland
Lennarts Martis, Ganthem Gotland
Mats Bondesson, Dalhem Gotland
Kerstin Mattiasson Utas, Stockholm
Francoise och Bertil Gustavsson, Stockholm

Avslutningsvis och om man blickar in i framtiden så den största önskan från alla i Ukraina och såväl hela världen att bli fri från coronaområdet. Som det är nu i Ukraina så minskar inte antalet insjuknade och folk som avlider av covid 19. Landets utveckling och ekonomi bromsas av restriktionerna vilket medfört ekonomisk stagnation. Alla människor pratar idag om den kommande vaccineringen men ännu är det vaga besked från myndigheterna. Ministeriet för hälso- och sjukvård har meddelat att man skall börja vaccinera folk som arbetar inom sjukvården i februari och därefter landets pensionärer. Ukraina har i första etappen köpt in 9 miljoner vaccindoser från Kina. Folket i landet är dock pessimistiska hur massvaccineringen skall komma

att genomföras. Att vaccinera hela den vuxna befolkningen i ett land med ca 40 milj. invånare är ju inte gjort i en handvändning. Låt oss ändå hoppas att 2021 blir det året då vi kan se slutet på coronapandemin.

Kakhovka, Ukraina i februari,

Sven Bjerlestam